

CONTROVERSE: UNDE SE TERMINĂ CONSERVAREA ȘI UNDE ÎNCEPE RESTAURAREA?

Lumița ANGHELESCU
Cornelia-Luiza PURCĂREA*

Motto:

*“Este mai bine să păstrezi decât să repara, mai bine să repara
decât să restaurezi, mai bine să restaurezi decât să construiești.”*

Boito

Abstract:

Both deliberate and non-deliberate mistakes many prejudices and unscientific practices have caused confusion regarding the conservator and the restaurator's activity in the museums in the last years. To avoid such confusion, both, the conservator and the restaurator should establish their active role in sustaining the cultural heritage as clearly as possible.

It is time for the decency and strong need of conservation and restoration – having culture as a starting line – to succeed in being achieved for the testimonies of universal civilization to be saved.

Key words:

conservation, restoration.

“Nu poate fi nimic mai frumos și mai lăudabil pentru un om decât munca depusă pentru salvare, indiferent dacă ea se referă la viața unui om ori la viața unei opere de artă sau chiar a unei simple mărturii, un document banal al unei civilizații de mult încheiată”¹.

Ideea păstrării, ocrotirii și preocuparea de a crea condițiile științifice de conservare și restaurare a tezaurului cultural al omenirii constituie, fără îndoială, apanajul concepției contemporane, însă, de cele mai multe ori, ocrotirea patrimoniului cultural necesită investiții și eforturi deosebite atât materiale cât și umane. Fără o organizare, o înzestrare adecvată, dar mai ales fără intervenția serioasă a specialiștilor (cercetători, conservatori, restauratori), de multe ori se produce iremediabilul. Toți acești specialiști

---

* Complexul Național Muzeal “Curtea Domnească”, Str. Justiției, nr. 7, Târgoviște, jud. Dâmbovița.

¹ Dr. Gavrilă Simion, directorul Institutului de Cercetări Eco-Muzeale Tulcea.

alcătuiesc un “sistem unitar” al unei activități interdisciplinare prin care se salvează de la pierire tot ceea ce se poate numi mărturie de civilizație.

Se știe că regula elementară a eficienței, în cazul păstrării avuției culturale, este de a “conserva permanent și a restaura prompt bunurile culturale”², avându-se întotdeauna în vedere faptul că orice intervenție trebuie să fie cea optimă, considerată în fiecare caz legitimă și imperativă, fundamentându-se pe cea mai vastă argumentație științifică fiind cea dintâi, dacă nu unica pe care opera o acceptă ca necesitate pentru permanenta și irepetabila subzistență a imaginii³.

Conservatorul și Restauratorul lucrează asupra unui material perisabil, de atenția sau neatenția lui depinde moștenirea culturală a generațiilor viitoare. În raportul cu bunurile culturale, conservatorii și restauratorii trebuie să aibă în vedere ocrotirea, securitatea și conservarea acestora și să respecte cu strictețe două din principiile esențiale care stau la baza întregii activități de păstrare a bunurilor culturale în toată lumea: primul principiu este acela că activitatea de conservare are prioritate asupra restaurării, iar al doilea principiu este legat de noul concept al cercetării interdisciplinare în studierea și conservarea patrimoniului – științele: fizica, chimia, biologia fiind chemate azi să contribuie la cunoașterea materială a tuturor creațiilor omenești. Numai pornind de la aceste două principii fundamentale se vor face pași înainte în domeniul păstrării patrimoniului național⁴.

Se știe că la baza întregii activități de conservare și restaurare stă prelungirea vieții bunului cultural, dar cum știm **unde se termină conservarea și unde începe restaurarea?!**

Ne punem această întrebare deoarece încă din secolul XIX a existat o controversă în ceea ce privește **conservarea și restaurarea**, care erau considerate un “tot”, neexistând o linie clară de demarcație între ele. Secolul XX a adus o limpezire a acestei situații, cel puțin la noi în țară, dar secolul XXI a debutat din nou cu această confuzie.

Paul Coremans definea conservarea astfel: “o operație de natură tehnică urmărind prelungirea la maxim a vieții unei opere de artă”, restaurarea însemnând “un minim de intervenție chirurgicală”.

În prezent, în toate tratatele și publicațiile cu caracter internațional, restaurarea apare ca o măsură de forță majoră, o intervenție obligatorie numai în cazul când monumentul, opera de artă sau alt gen de obiect muzeal, se găsește într-o stare de degradare atât de mare încât este amenințat cu distrugerea totală.

Preocupare de bază a multor cercetători, conservarea bunurilor culturale însumează întreaga activitate de descoperire și aplicare a celor mai potrivite mijloace pentru protejarea acestora de acțiunea factorilor dăunători din natură dar și de deteriorările produse de oameni. Adeseori neglijată, conservarea presupune utilizarea, alături de tehnicile tradiționale, a unor metode noi care să permită tratarea unor cantități mari de obiecte în condiții economice acceptabile și să asigure totodată exigențele clasice ale conservării: integralitatea formei și aspectului obiectelor, rezistență mecanică și la agresiuni externe.

Astăzi, în România, **conservarea și restaurarea sunt două activități diferite, mi-nuțioase, dependente una de alta și care, pe lângă cunoștințe aprofundate din multe domenii, presupun, în special în restaurare, dedicație, pricepere și talent.** Aceste activi-

² Teuce XIII, *Conservare-Restaurare*, Tulcea 2000, p.111.

³ Cesare Brandi, *Teoria restaurării*, ed. Meridiane, București, 1996, p.36-37.

⁴ Corina Nicolescu, *Muzeologie generală*, Ed. Didactică și Pedagogică, București 1975, p.42.

tăți sunt reglementate de “**NORMELE DE CONSERVARE ȘI RESTAURARE A BUNURILOR CULTURALE MOBILE CLASATE**”⁵ care precizează în articolul 2 următoarele:

a) **conservarea preventivă** - un ansamblu de activități cu caracter permanent, având ca scop contracararea acțiunii tuturor factorilor care intervin în mecanismul proceselor de deteriorare sau de distrugere a bunurilor culturale mobile, care pot fi efectuate de un **conservator acreditat**;

b) **conservarea curativă** - un ansamblu de măsuri menite să contracareze efectele degradărilor fizice, chimice și biologice asupra bunurilor culturale mobile, care pot fi efectuate numai de un **restaurator acreditat**;

c) **restaurarea** - o intervenție competentă cu mijloace adecvate asupra unui bun cultural mobil, cu scopul de a stopa procesele de deteriorare, de a păstra cât mai mult posibil din original și din semnificația inițială a obiectului asupra căruia se intervine.

Așadar, unde se termină Conservarea și unde începe Restaurarea?!

Conservarea și restaurarea patrimoniului cultural sunt unele din cele mai importante funcții ale muzeului, a căror rezolvare ridică de foarte multe ori probleme. Practic, orice operație de conservare și de restaurare presupune cunoașterea obiectului, iar cunoașterea înseamnă cercetare, impusă atât de vastitatea domeniilor din care fac parte obiectele supuse procesului tehnologic, cât și de varietatea formelor de degradare și de natura materialelor componente.

Munca de investigare pentru descoperirea materialelor componente, a cauzelor deteriorării dar și studiul aprofundat al tipurilor de degradare, constituie condiții preliminare esențiale în vederea selectării tehnicilor adecvate de conservare și restaurare. În toată această acțiune de investigare fiecare dintre specialiștii implicați își are misiunea și domeniul său bine precizat: arheologul nu-l poate suplini pe chimist sau fizician, conservatorul nu-l poate suplini pe restaurator sau restauratorul pe conservator. Orice imixtiune de acest fel putând fi dăunătoare cercetării și putând duce uneori la rezultate negative conservării și restaurării.

În concluzie, respectul față de trecut, simțul artistic și nu în ultimul rând colaborarea și respectarea principiilor deontologice pot duce la rezultate dorite și așteptate în protejarea patrimoniului național. Este vremea ca decența și nevoia imperioasă de conservare și restaurare - plecând de la cultură - să izbutească pentru salvarea mărturiilor civilizației universale.

---

⁵ Hotărârea de guvern Nr. 1546 / 2003.

